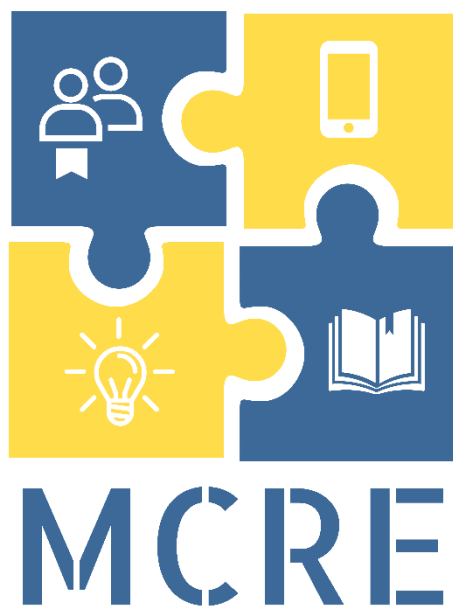

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

NUMĂR PROIECT:
2021-1-RO01-KA220-ADU-000033435

MODULUL 3: Abilitățile de gândire critică - cum le dezvoltăm?

Dezvoltat de E&D Knowledge Consulting

în cadrul proiectului

MCRE - Media literacy, critical viewing and CREative vision as effective learning
approach for people with fewer opportunities

PARTENERIATUL:

CUPRINS

1.	SCOPUL ȘI OBIECTIVELE ÎNVĂȚĂRII.....	3
1.1.	SCOPUL MODULULUI	3
1.2.	OBIECTIVELE ÎNVĂȚĂRII.....	3
2.	EXERCİTIU DE AUTOEVALUARE - SUNTEȚI O PERSOANĂ CARE GÂNDEȘTE CRITIC? 4	
3.	CONȚINUTUL ÎNVĂȚĂRII.....	6
3.1.	CARACTERISTICILE DEZVOLTĂRII ABILITĂȚILOR DE GÂNDIRE CRITICĂ	6
3.2.	PRINCIPIILE ÎNVĂȚĂRII GÂNDIRII CRITICE	13
3.3.	METODE ȘI EXERCİTII.....	15
3.3.1	Analiza critică.....	15
3.3.2	Echipe de dezbateri	16
3.3.3	Joc de rol	16
3.3.4	Testul labirintului	17
3.3.5	Tehnica incidentului critic.....	17
3.3.6	Metoda socratică.....	17
3.3.7	Vizualizare creativă	18
3.3.8	Scrierea unui jurnal.....	18
3.4.	RECOMANDĂRI CHEIE – INCLUDEREA GÂNDIRII CRITICE ÎN OBICEIURILE COTIDIENE	18
4.	RESURSE SUPLIMENTARE	20
5.	BIBLIOGRAFIE	20

1. SCOPUL ȘI OBIECTIVELE ÎNVĂȚĂRII

1.1. SCOPUL MODULULUI

Scopul acestui modul este de a vă motiva să vă îmbunătățiți competențele și să vă dezvoltați abilitățile de gândire critică, într-un mod care vă va permite să înțelegeți și să analizați informațiile primite.

Importanța dezvoltării personale se datorează amplitudinii pe care a luat-o fenomenul dezinformării și răspândirea știrilor false, menite să inducă în eroare cititorii. Circulația informațiilor false are un impact negativ asupra opiniei publice, reprezentând astfel o amenințare la adresa societății și a principiilor democratice. Având în vedere că astfel de expuneri narative continuă să fie difuzate în media, la televizor, pe rețelele sociale sau pe internet (în general), este important ca persoanele care folosesc platformele online să fie capabile să verifice veridicitatea informațiilor pe care le primesc. Această abilitate implică înțelegerea și analizarea într-o manieră critică a informațiilor prezentate, pentru a identifica dacă faptele prezentate sunt adevărate, dar și pentru a evita distribuirea știrilor false.

Gândirea critică este o competență deosebit de relevantă în contextul actual, în care asistăm la o evoluție amplă și rapidă a tehnologiilor informației și comunicațiilor, fiind expuși zilnic acestora. Prin urmare, scopul acestui modul este acela de a vă comunica metodele utile prin care puteți dobândi sau dezvolta această abilitate. Modulul oferă conținut de învățare și activități practice, pentru a dobândi o cât mai bună înțelegere a acestui concept, precum și a abilității de dezvoltare a gândirii critice.

1.2. OBIECTIVELE ÎNVĂȚĂRII

La finalizarea prezentului modul, veți putea să:

- identificați nivelul dvs. de gândire critică;
- recunoașteți tipurile de nevoi, pentru a vă îmbunătăți abilitățile de dezvoltare personală;
- recunoașteți capacitatea de a pune sub semnul întrebării informațiile primite;
- Interpretați informațiile într-o manieră critică;
- accesați, adunați și înțelegeți strategiile și tehnicile relevante pentru a vă perfecționa atât propriile abilități, cât și abilitățile altor persoane.

2. EXERCİTIU DE AUTOEVALUARE - SUNTEȚI O PERSOANĂ CARE GÂNDEȘTE CRITIC?

Pe baza modulului anterior, care oferă o perspectivă clară asupra conceptelor gândirii critice, este prezentat un scurt exercițiu de autoevaluare, prin care să descoperiți nivelul abilităților dvs. de gândire critică. Exercițiul este o adaptare a unui test cunoscut de evaluare a aptitudinilor – testul Watson-Glaser de evaluare a gândirii critice. Această versiune^a constă dintr-un set de 5 întrebări cu diferite tipuri de răspuns. Fiecare întrebare corespunde unei competențe din sfera gândirii critice. Scopul este ca dvs. să răspundeți și să analizați la final abilitățile pe care tocmai le-ați folosit în cadrul acestui exercițiu.¹

Întrebarea #1 | Inferența

S-a propus interpretare fragmentului de mai jos. Exprimați-vă opinia cu privire la veridicitatea interpretării pe baza a ceea ce scrie în respectivul fragment.

Fragment: 50 de persoane au fost intervievate pentru un post vacant. În cadrul întâlnirilor cu interviuatorii, voluntariatul a fost cel mai discutat element pentru că este considerat ca fiind de mare importanță în ocuparea unui post într-o companie.

Interpretare: Compania nu a găsit candidatul potrivit, pentru că toți cei intervievați au experiență în munca de voluntariat.

Adevărat

Probabil adevărat

Date insuficiente

Probabil fals

Fals

Întrebarea #2 | Identificarea ipotezelor

Scopul este de a verifica dacă ipoteza propusă poate fi subînțeleasă din următoarea afirmație.

Afirmație: Lipsa anumitor produse alimentare dintr-un supermarket înseamnă că acestea nu au fost aduse.

Ipoteza propusă: Circumstanțele imprevizibile pot condiționa furnizarea de bunuri către magazinele de vânzare cu amănuntul.

Ipoteză validă

Ipoteză nevalidă

Întrebarea #3 | Deducția

Obiectivul exercițiului este de a verifica dacă afirmația de mai jos are următoarea concluzie posibilă.

^a Adaptat după a mostră a testului Watson-Glaser, preluată de la JobTestPrep.co.uk

Afirmație: Majoritatea oamenilor care încearcă să se integreze pe piața muncii caută posturi vacante în domeniile în care s-au specializat. Și totuși, este important ca oamenii să opteze și pentru joburi din sfera ariei lor de interes.

Concluzie posibilă: Unii oameni caută locuri de muncă vacante în domeniile care îi interesează.

Concluzie validă

Concluzie nevalidă

Întrebarea #4 | Interpretarea

Din următoarea afirmație, verificați dacă eventuala concluzie care este prezentată este validă dincolo de orice îndoială rezonabilă.

Afirmație: John este persoana care vorbește cele mai multe limbi străine din orașul său; el vorbește 10 limbi străine, inclusiv limba română, poloneză, greacă, turcă, spaniolă, italiană și portugheză.

Concluzie posibilă: Dacă John ar întâlni o persoană de origine spaniolă, ar putea purta o conversație cu aceasta.

Concluzie validă

Concluzie nevalidă

Întrebarea #5 | Evaluarea argumentelor

Evaluați dacă răspunsul la următoarea întrebare reprezintă un argument puternic sau slab. Rețineți că un argument puternic este unul definit ca relevant și important.

Întrebare: Companiile aeriene ar trebui să acorde o reducere la biletele de avion cumpărate în ultimul moment?

Argument: Da. Deoarece reducerea poate motiva oamenii să cumpere bilete, iar dacă locurile din avion sunt ocupate integral, se evită poluarea aerului pentru că se efectuează o singură cursă.

Argument puternic

Argument slab

3. CONȚINUTUL ÎNVĂȚĂRII

În acest capitol, ne propunem să vă oferim un set de resurse, materiale, informații necesare pentru a vă dezvolta și îmbunătăți abilitățile de gândire critică.

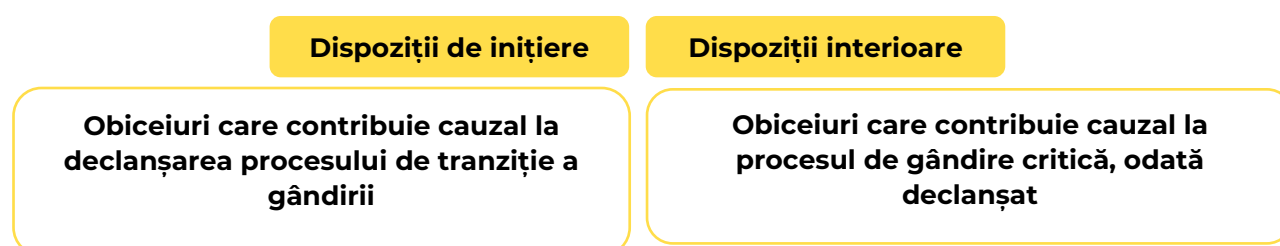
După cum s-a observat în modulele anterioare și pe parcursul acestui ghid, gândirea critică este un instrument valoros și foarte important pentru gestionarea numeroaselor situații zilnice, care pot apărea în viața noastră. Aplicarea și folosirea abilităților de rezolvare a problemelor, a celor de analiză și creativitate, precum și deținerea cunoștințelor pot avea un impact important asupra modului în care ne informăm, a modului în care relaționăm cu celelalte persoane, dar și asupra dezvoltării procesului de învățare.

3.1. CARACTERISTICILE DEZVOLTĂRII ABILITĂȚILOR DE GÂNDIRE CRITICĂ

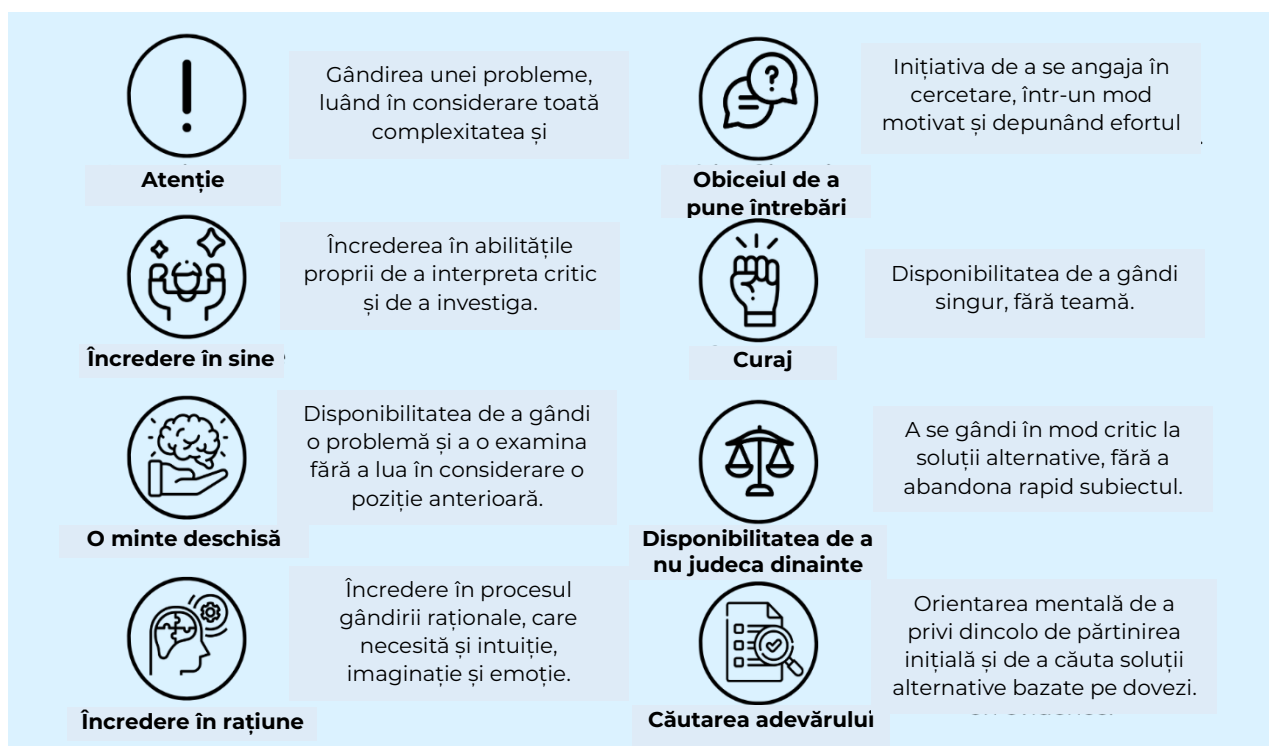
În această secțiune, vom aborda subiectul privind metodele și instrumentele mentale de îmbunătățire a abilităților de gândire critică, pe care cercetătorii din educație le definesc generic ca dispoziții. La nivel mental, ele contribuie la îmbunătățirea capacităților de gândire, stabilind disponibilitatea și deschiderea unei persoane către a-și dezvolta gândirea critică.

Este important să aveți aceste înclinații pentru procesul de învățare a gândirii critice, dar, în același timp, este și mai important să vă alocați timp pentru a acumula cât mai multe cunoștințe despre acest subiect și a vă dezvolta în această direcție.

Există două tipuri de dispoziții mentale²:

Deși, ambele tipuri de dispoziții pot ajuta în orice fază a procesului de gândire critică, sunt unii autori care consideră următoarele elemente ca fiind importante pentru derularea acestui proces:

Imaginea 1: adaptată și dezvoltată de E&D, pe baza conținutului preluat de la David Hitchcock (2018)

Gândirea critică este „procesul disciplinat din punct de vedere intelectual de conceptualizare, aplicare, analiză, sinteză și/sau evaluare în mod activ și abil, a informațiilor adunate sau generate prin observare, experimentare, reflecție, gândire sau comunicare, ce acționează ca un ghid pentru formarea de opinii și acțiune.” – Robert Ennis, 2015

Dezvoltarea unei mentalități în pregătirea noastră pentru procesul de gândire critică implică, de asemenea, înțelegerea diferențelor dintre tipul de gândire pe care ne propunem să-l atingem și propriul mod de gândire. Abilitățile de gândire critică implică, conform modului de gândire logică descrisă în ghidul MCRE, conectarea³:

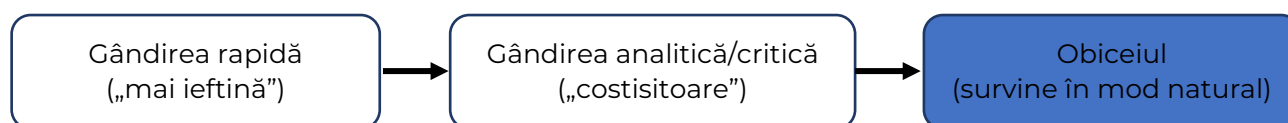
- o cu cunoștințele dobândite din experiență: adică, dezvoltarea și adaptarea convingerilor și punctelor noastre de vedere la realitățile pe care le experimentăm zilnic;
- o cu gândirea abstractă: adică, punerea cap la cap a puzzle-ului format din diferite scenarii și posibilități, atunci când ne aflăm în fața unui fapt care aparține realității concrete.

Din punctul de vedere al modului în care astfel de abilități pot fi îmbunătățite, acest modul se concentrează pe descrierea dobândirii acestor abilități, ca pe o ierarhie a învățării, în care pentru început ar trebui însușite abilitățile de bază, urmate apoi de

abilități mai avansate sau superioare. Modelul propus presupune că această evoluție este un proces ce poate fi încorporat și, în cele din urmă, poate deveni parte din rutinele noastre de gândire, fără a fi nevoie să inițiem întregul proces atunci când apar situații care necesită activarea gândirii critice, cum ar fi a verifica dacă o știre este falsă sau are un conținut dezinformator.

Îmbunătățirea abilităților de gândire critică apare nu pentru că este ceva ce ne lipsește, ci din dorința de a ne dezvolta ca persoane funcționale în societate, la locul de muncă, la școală, etc.

Instinctiv, mintea aplică o abordare de „gândire rapidă”, o soluție ”ieftină” din punct de vedere al timpului consumat, care nu necesită un grad mare de concentrare sau o analiză profundă și detaliată a informațiilor, observațiilor sau experiențelor. Problema constă în faptul că, atunci când este activat acest tip de gândire prea direct, lipsit de atenție, în cadrul procesului nostru de luare a deciziilor apar erori sistematice numite **prejudcăți cognitive**, care generează raționamente greșite și incorecte⁵.

Prin urmare, deși dezvoltarea gândirii critice poate fi un proces mai lent, mai „costisitor” din punct de vedere al timpului consumat și al efortului mental, aceasta este de fapt o soluție de integrare a obișnuinței de a pune întrebări și de a privi critic în modul nostru obișnuit de gândire, ducând în cele din urmă la reducerea „costurilor” generate de gândirea critică.

Astfel, vă oferim un punct de plecare, care să sugereze informațiile pe care le veți dobândi la finalul ghidului MCRE, despre atitudinile, comportamentele și abilitățile specifice gândirii critice.

Următoarele afirmații⁶ dezvăluie abilități de gândire critică^b. Deși scopul lor este acela de a avea un punct de plecare către dezvoltarea competențelor, le puteți folosi ca exercițiu de autoevaluare, pentru a înțelege perspectiva asupra acțiunilor descrise.

^b Adaptat după versiunea scurtă Critical Thinking Self-Assessment a Universității din Manchester.

< Observații

Acțiuni legate de abilitățile de gândire critică

- ☐ Caut dovezi înainte de a da crezare spuselor altor persoane.
- ☐ Analizez o problemă sau situație din perspective diferite.
- ☐ Îmi prezint argumentele cu încredere, chiar dacă sunt contrare opiniilor celorlalți.
- ☐ Caut în mod activ dovezi contrare convingerilor și credințelor mele.
- ☐ Opiniile mele se bazează pe dovezi, nu doar pe propria experiență sau emoții.
- ☐ Dacă nu sunt sigur(ă) de ceva, caut să aflu mai multe informații despre acel lucru.
- ☐ Caut informații din surse de încredere, pentru a înțelege un anumit subiect.
- ☐ Extrag concluzii logice pe baza informațiilor obținute.
- ☐ Rezolv problemele în mod sistematic (definirea problemei, identificarea cauzelor, prioritizarea, etc.) și evit să iau decizii bazându-mă pe intuiție

Imaginea 2: adaptată și dezvoltată de E&D, pe baza conținutului preluat de la Universitatea din Manchester

În continuare, vă prezentăm o știre care conține o declarație făcută de fostul președinte al S.U.A., Donald Trump, pe postul de televiziune NBC NEWS, în 2020. Obiectivul dvs. este să interpretați și să reanalizați informația (din titlu, subtitlu și textul propriu-zis^c), aplicând exclusiv acțiunile care apar în imaginea 2 de mai sus.

^c [News piece: Trump suggests 'injection' of disinfectant to beat coronavirus and 'clean' the lungs](#)

Imaginea 3: dezvoltată de E&D pe baza știrii menționate.

Din acest exercițiu, pot fi luate în considerare câteva elemente referitoare la procesul gândirii critice și analitice:

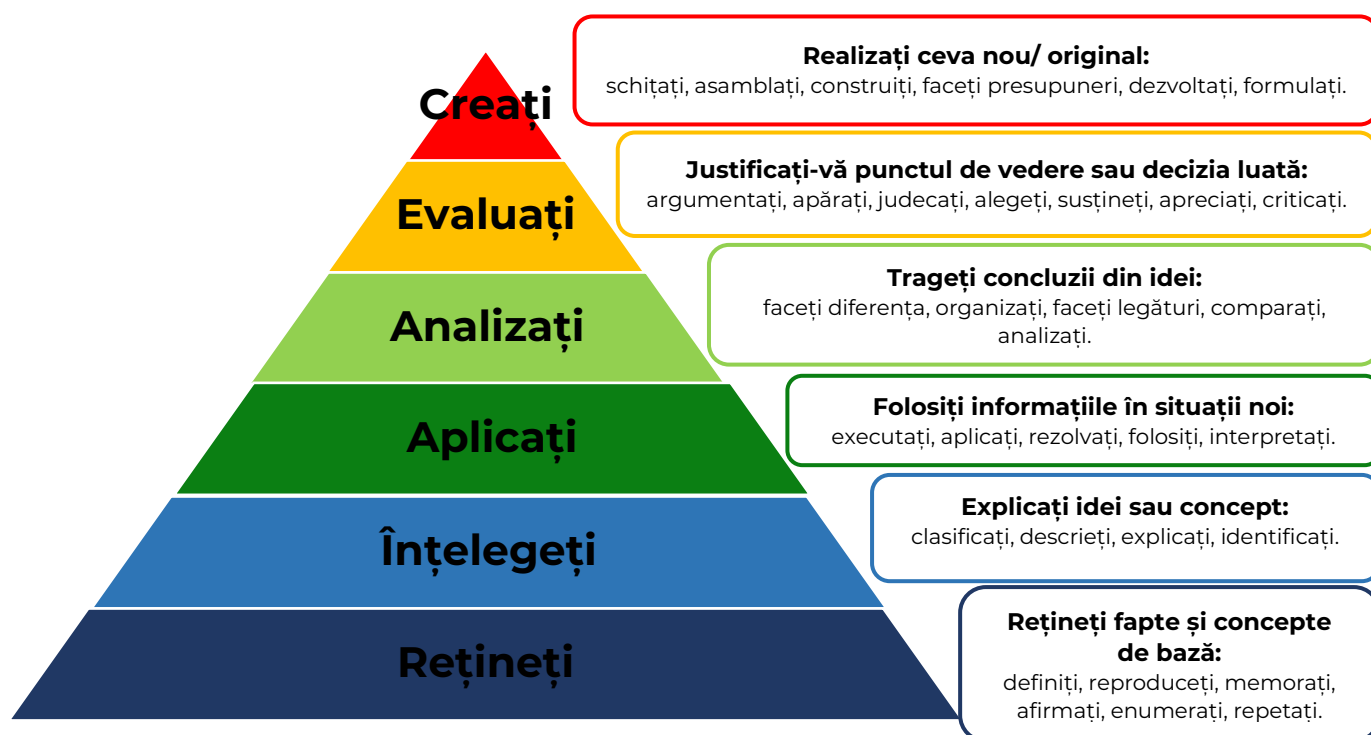
- Căutarea dovezilor înainte de a da crezare afirmațiilor: luați în considerare daunele/pericolele reale ale produselor chimice care intră în contact cu corpul nostru. Este foarte important să căutați informații despre subiect înainte de a avea încredere în astfel de afirmații care pot avea urmări periculoase.
- Luarea în considerare a soluțiilor și a altor remedii alternative: căutarea unor mijloacelor de protecție împotriva bolii, dovedite din punct de vedere medical și analizarea declarațiilor emise de experți.
- Emiterea concluziilor în urma cercetării informațiilor: informarea detaliată și aprofundată a faptelor și dovezilor, cercetarea din surse multiple, emiterea concluziilor cu privire la adevărul informațiilor.

După cum s-a menționat pe parcursul modulului, învățarea îmbunătățirii abilităților de gândire critică nu este un proces direct cu rezultate instantanee, ci mai degrabă un proces de dobândire a unor obiceiuri utile și clare în modul nostru de gândire, care ne pot ajuta să analizăm altfel informațiile, ideile și convingerile pe care le credem a fi adevărate, pe măsură ce tehnologia informației și comunicațiilor se dezvoltă. Acest proces de învățare nu este exclusiv atunci când vine vorba de îmbunătățirea abilităților de gândire critică, deoarece poate fi dezvoltat în mai multe moduri, în funcție de persoana de interes - cursantul. Unii autori oferă explicații și strategii de învățare, emițând ipoteza existenței unei ierarhii a abilităților de gândire. Conform acestei ipoteze,

se începe cu învățarea abilităților de gândire de ordin inferior care este necesară pentru învățarea abilităților superioare, ajungându-se în cele din urmă la însușirea unui set complet de abilități de gândire critică.

O referință importantă în acest sens este Taxonomia lui Bloom⁷, ca punct de referință pentru procesul de învățare condus după obiective educaționale clare și gândire clasificată în funcție de ordinea abilităților.⁷

Taxonomia lui Bloom

Imaginea 4: Adaptată și dezvoltată de E&D pe baza scrierilor aparținând Vanderbilt University Center for Teaching

Pentru un cursant care dorește să-și îmbunătățească abilitățile de gândire critică, Taxonomia lui Bloom este utilă pentru a defini obiectivele de învățare și exercițiile practice, în conformitate cu ordinea logică, astfel încât cursantul să poată folosi abilitățile de ordin superior, susținute de abilitățile de bază. În Imaginea 4, pentru fiecare abilitate există mai multe verbe, ce corespund unor acțiuni care pot fi efectuate sau dezvoltate pentru îmbunătățirea abilităților. Sunt create activități care se concentrează pe un anumit subiect/ segment (cum ar fi o știre, un text sau un videoclip), pe care cursantul trebuie să le efectueze.¹⁴

De exemplu, menționăm că, dacă se dorește analizarea răspândirii rapide a știrilor false din ultimii ani în Europa, cursantul ar trebui să fie capabil să înțeleagă mai multe

elemente ale subiectului, cum ar fi mijloacele de propagare, impactul social sau politic, evenimentele economice care s-au derulat, sau conștientizarea și asimilarea acestor subiecte de către populația europeană.

Pentru formator, taxonomia reprezintă un cadru de referință care ajută la dezvoltarea exercițiilor pentru evaluarea capacității de gândire a cursanților și pentru stabilirea unui schimb reciproc de informații și a unei conștientizări a abilităților de gândire critică, ca bază comună de înțelegere și acțiune pentru formatori și cursanți. Ca atare, exercițiile care implică o integrare completă a abilităților într-o anumită ordine (prin acțiunile de clasificare) ajută la îmbunătățirea abilităților de gândire critică și analitică.^{7,8}

Exemplu de exercițiu:

Pentru formatori: un exercițiu bazat pe sarcini poate fi util în procesul de învățare a gândirii critice; acesta constă în utilizarea unei abordări integrate a sarcinilor pentru a-i determina pe cursanți să ajungă la un anumit rezultat. Sarcinile concepute ar trebui să fie prezentate într-o ordine logică pentru a se atinge scopul țintă, conform acțiunilor menționate în Taxonomia lui Bloom.

Un exemplu pentru cursanți și formatori:

1. Cauzele și posibilele soluții ale răspândirii știrilor false din ultimii ani.
 - Enumerați cauzele răspândirii recente de știri false, pe baza a ceea ce știți deja;
 - Explicați cauzele fenomenelor;
 - Interpretați-le și stabiliți o conexiune între ele și alte evenimente care s-au derulat în societatea europeană și globală;
 - Analizați informațiile pe care le aveți la dispoziție pentru a soluționa problema;
 - Faceți recomandări pentru posibile soluții în vederea combaterii răspândirii rapide a știrilor false.
2. Avantajele și dezavantajele învățării online.
 - Identificați argumentele pro și contra implementării învățământului online;
 - Comparați opiniile și argumentele pro și contra;
 - Pe baza argumentelor oferite, susțineți-vă punctul de vedere;
 - Spuneți-le celorlalți părerea dvs. despre acest subiect și aduceți argumente explicative.

Învățarea și dezvoltarea gândirii critice este foarte importantă pentru cursant, pentru că ajunge să fie conștient de modul său de gândire. Astfel, unii autori folosesc modelul THINK pentru a-i ajuta pe cursanți să se perfecționeze. Urmând acești pași, veți putea conștientiza o serie de abilități și atitudini care fac parte din abordarea gândirii critice, atunci când observați lucrurile din jurul dvs., când interpretați afirmațiile celorlalți sau analizați și conștientizați informațiile la care sunteți zilnic expus. atunci când observați lucrurile din jurul dumneavoastră, când interpretați afirmațiile celorlalți sau când analizați și conștientizați informațiile la care sunteți zilnic expus.

Imaginea 5: adaptată și dezvoltată de E&D, pe baza conținutului preluat de la Rubenfeld și Scheffer (1999)

3.2. PRINCIPIILE ÎNVĂȚĂRII GÂNDIRII CRITICE

“Oamenii sunt mai pregătiți să gândească singuri dacă învață mai întâi cum să folosească procesul gândirii critice prin practică asistată” – Wales, Nardi și Stager, 1993⁹

Adoptarea gândirii critice reprezintă o schimbare importantă adusă obiceiurilor și proceselor noastre de gândire, ce poate facilita modul în care ajungem la concluzii logice bazate pe fapte și dovezi, dar și pe propria noastră experiență. Mai multe studii susțin că dezvoltarea (continuă) a abilităților de gândire critică ar trebui să facă parte din programele de educație, pentru a pregăti cursanții de toate vârstele să facă față noilor provocări ale societății actuale, datorate dezvoltării rapide a tehnologiile de comunicare a informațiilor, și implicit a creșterii cantității de informație.

Gândirea critică îi ajută pe cursanți să se vadă pe ei înșiși ca indivizi autonomi, care își folosesc abilitățile dobândite în mod independent. Pentru ca acest lucru să se întâmple, trebuie asigurate condiții speciale de învățare astfel:

- o abordarea ideilor cu **mintea deschisă** pentru a asimila cunoștințe și a le dezvolta;
- o un **sentiment de autonomie** și un mediu în care să predomină respectul și sensibilitatea față de punctele de vedere ale altora;
- o un mediu sigur, în care cursanții să se simtă liberi **să ia inițiativa** și în care dialogul interactiv, implicarea și răspundere să depășească limitele impuse de simpla primire și transmitere a informațiilor;
- o timp suficient, sprijin și îndrumare în **procesul de reflecție și analiză**;
- o un **formator/ îndrumător** care să îi ajute pe cursanți în procesul de învățare;
- o crearea unui **mediu de învățare cooperant, fără stres**, în care ideile sunt liber exprimate și puse în aplicare, iar ipotezelor alternative sunt acceptate în procedura de rezolvare a problemelor sau de luare a deciziilor;
- o generarea **discuțiilor care stimulează gândirea** - relația dintre dialog și analiză/ gândire, deoarece este foarte important impactul pe care o întrebare îl poate avea în procesul de gândire și învățare;
- o accentul pus pe „puterea educațională a dialogului rațional concentrat pe chestiuni importante într-o atmosferă de sprijin reciproc și cooperare” (Paul, 1984);
- o accentul pus pe învățare prin adresarea de întrebări cognitive superioare care stimulează procesul de gândire pentru obținerea de răspunsuri, și nu formularea de noi întrebări;
- o implicarea unui formator/ îndrumător care să prezinte cursanților **comportamentele metacognitive** legate de conștientizarea privind procesele de gândire și asimilare a cunoștințelor, cum ar fi planificarea schimbului de informații, descrierea scopurilor și obiectivelor acțiunilor de învățare;
- o **spiritul critic!** Acest lucru este posibil prin:
 - adoptarea și utilizarea abilităților de gândire critică în analiza subiectelor și situațiilor;
 - gândire critică asupra propriului proces de gândire și a modului în care ar putea fi îmbunătățit;
 - acțiuni care să fie în concordanță cu procesul gândirii critice.

Cele **12 principii ale gândirii critice pentru cursanții adulți**¹⁰ sunt referințe importante pentru îmbunătățirea abilităților de gândire critică în diferite contexte de învățare, prin motivarea atât a cursantului, cât și a formatorului în a-și spori cunoștințele și gradul de conștientizare pe această temă.

1. Pentru a îmbunătăți gândirea critică, mediul de învățare trebuie să ofere cursanților posibilitatea de lua în considerare mai multe puncte de vedere total diferite prin care pot descoperi care sunt plusurile și minusurile lor.
2. Posibilitatea de a analiza, de a discuta și de a evalua atât propriile convingeri și acțiuni, cât și ale celorlalți favorizează gândirea critică.

3. Este important să se evalueze un spectru larg de alternative atunci când se iau decizii.
4. Mediul de învățare trebuie să încurajeze cursanții (adulți) să adreseze întrebări etice cu privire la acțiunile unei persoane și la consecințele acestora asupra lor, dar și asupra celorlalți.
5. Dialogul interactiv bazat pe întrebări purtat între participanții la procesul de învățare, în special între cursanți și formator.
6. Contextul de învățare trebuie să conțină întrebări analitice, acolo unde gândirea este necesară.
7. Gândirea critică este înlesnită în special atunci când cursanții sunt motivați și se angajează în dialoguri exploratorii, în care își prezintă propriile opinii, analizează idei și situații folosindu-și gândirea analitică.
8. Oportunitatea de a identifica, examina și pune sub semnul întrebării ipotezele joacă un rol important în dezvoltarea gândirii și spiritului critic.
9. Interferențele, interpretările și concluziile bazate pe observație și informații ar trebui să constituie elemente ale contextului de învățare.
10. Dezbaterile opiniilor, ideilor sau acțiunilor contradictorii stimulează abordarea critică.
11. Cursanților ar trebui să li se ofere posibilitatea de a identifica consecințele acțiunilor.
12. Generalizările ar trebui contestate în mediile de învățare, încurajându-se dialogul și punerea sub semnul întrebării a tuturor informațiilor primite (Jones, 1989)¹⁰.

3.3. METODE ȘI EXERCIȚII

Această secțiune oferă strategii care pot fi utilizate fie de către formatori, fie de către cursanți, care vor stimula dezvoltarea abilităților de gândire critică. Autorii¹⁰ sugerează, că aceste metode și instrumente pot fi totodată utilizate în diferite contexte de învățare, cum ar fi învățarea la distanță sau mixtă, și nu doar în contexte obișnuite/ tradiționale de învățare.

3.3.1 Analiza critică

Această strategie se aplică unui singur cursant sau grupurilor mici de cursanți și constă în dezbaterile, analiza și emiterea de opinii sau critici asupra unui anumit subiect apărut în media.

Exemplu:

Tema

Dezbaterea problemelor politice ale societății.

Activități

Citiți și dezbateti articole din ziare și surse online de încredere cu privire la evenimentele sociale actuale.

Întrebări ce pot fi ridicate

Care sunt nevoile societății noastre și ale comunităților locale?

Ce partide pot reprezenta cel mai bine societatea și nevoile acesteia?

Ce probleme sunt abordate în prezent? De către cine?

Cum putem noi, ca și colectiv, să dăm importanță anumitor subiecte?

3.3.2 Echipe de dezbatere

Sunt constituite două echipe adverse din cursanții participanți. Una dintre echipe susține și apără un anumit subiect sau o poziție, iar cealaltă i se opune. În urma unei prezentări introductive generale din partea organizatorului sesiunii, membrii echipelor prezintă dovezi și argumente logice în apărarea propriilor poziții. Strategia folosită este foarte importantă.

Exemplu:

Tema

Rețelele de socializare ca sursă de informare

Pro

Distribuirea masivă a informațiilor duce la o capacitate mai mare de accesare a acestora.

Abordări colaborative și creative.

Contra

Un risc mai mare pentru dezinformare și răspândire de știri false.

Utilizare într-o mai mică măsură a mijloacelor de informare tradiționale.

3.3.3 Joc de rol

Folosirea dialogului și a jocului de rol pentru interpretarea și analiza situațiilor. Este vorba despre o intrigă holistică și dezvoltată în detaliu. Formatorul prezintă o secțiune dintr-un videoclip, un episod relevant dintr-o emisiune TV sau dintr-un film, care abordează subiectul ce va constitui tema exercițiului. După vizualizarea segmentului video, grupuri mici de cursanți vor gândi, scrie și juca finalul filmului, care va fi prezentat în diferite variante.

3.3.4 Testul labirintului

Cursanții sunt împărțiți în grupuri formate din doi/ trei participanți; fiecărui grup i se va prezenta o temă (sau își creează ei propriul scenariu) pe care trebuie să o rezolve pe baza informațiilor pe care le dețin. Adesea, li se prezintă temele subiectului de dezbatere, dar pentru un proces de dezvoltare eficient al gândirii critice, cursanții ar trebui să-și creeze propriile scenarii, să-și aleagă propriile subiecte de dezbatere, identificând, consecințele rezultate pentru fiecare variantă a acțiunii prezentate. Fiecare set de consecințe este scris pe o tablă, iar acțiunea care le generează este menționată pe un adeziv care este pus deasupra celor scrise pe tablă. Formatorul poate prezenta cât mai multe situații care ar rezulta din acțiunea respectivă. Odată ce activitatea s-a terminat, echipele completează și analizează puzzle-ul rezolvat de o altă echipă. Ei identifică acțiuni și consecințe alternative și le compară cu cele stabilite deja .

3.3.5 Tehnica incidentului critic

Această strategie presupune prezentarea de către formator cursanților a unei părți extrem de importante a unei presupuse situații sau probleme critice pe care aceștia trebuie să o rezolve. Formatorul care deține toate informațiile, le împărtășește doar cursanților îi adresează întrebări directe. Odată ce soluțiile sunt împărtășite, formatorul menționează punctele importante și comentează răspunsurile primite.

3.3.6 Metoda socratică

Această strategie este o metodă și o referință importantă în dezvoltarea abilităților de gândire critică, deoarece antrenează tipul de gândire care se bazează pe raționamentul logic în analiza anumitor situații. Se bazează pe adresarea unor întrebări adecvate, evitându-se întrebările închise, la care cursantul să răspundă cu da/nu sau prin repetarea informațiilor deja cunoscute. Conform taxonomiei lui Bloom, întrebări închise scad abilitățile de gândire și nu necesită o capacitate de gândire mai profundă. Întrebările socratice, numite după Socrate, oferă posibilitatea de a face schimb de idei și viziuni, de a da noi semnificații conținutului acestora, dar și de a căuta și accesa noi informații.

Exemplu:

Logica dinamicii

- În cazul lockdown-ului impus din motive de securitate publică, cum am putea asigura menținerea desfășurării activităților didactice?
- Există posibilitatea învățământul la distanță.
- Ce impact ar avea asupra procesului de învățare acest tip de abordare?

3.3.7 Vizualizare creativă

Această metodă permite cursantului să își facă o proiecție a sa în viitor. În timp ce cursanții stau cu ochii închiși într-o poziție relaxantă, formatorul îi va ajuta prin întrebări să creeze o imagine mentală cerându-le totodată să descrie și emoțiile pe care le experimentează.

Exemplu:

Situație posibilă

Sunteți administratorul sau managerul unui canal de știri

Întrebări

- Cum petreceți o zi normală? Care sunt activitățile dumneavoastră?
- Ce vă motivează să verificați veridicitatea informațiilor?
- Cum adaptați nevoile organizației dumneavoastră la cele ale persoanelor pe care doriți să le angajați?

3.3.8 Scrierea unui jurnal

Această metodă constă în ținerea unui jurnal în care cursanții sunt rugați să scrie în pauzele dintre sesiunile procesului de dezvoltare a abilităților gândirii critice opiniile personale cu privire la analiza modului în care au reacționat sau acționat în diferite situații. Astfel, scrierea jurnalelor ar putea contribui la dezvoltarea gradului de conștientizare al cursanților, pentru că le oferă posibilitatea să se raporteze și să analizeze corect anumite subiecte pe care aceștia le abordează.

3.4. RECOMANDĂRI CHEIE – INCLUDEREA GÂNDIRII CRITICE ÎN OBICEIURILE COTIDIENE

Abilitățile de gândire critică sunt abilități importante relevante în multe sectoare ale vieții noastre de zi cu zi, respectiv la locul de muncă sau în activitățile dedicate studiului sau informării, aducând multe beneficii și avantaje persoanelor care le folosesc. În această secțiune a modului, vă prezentăm trei principii sau sfaturi care odată internalizate, acționează ca obiceiuri importante menite să contribuie în mod eficient la dezvoltarea procesului de învățare a gândirii critice. Exercițiile constau în chestionare bazate pe informații disponibile generând un proces de gândire adaptat logicii și raționamentului, care poate fi diversificat și flexibil, putând fi adaptat eventualelor schimbări.^{12,14}

o Dezvoltați-vă propriul set de abilități!

Autocunoașterea vă va ajuta să identificați punctele dvs. tari și slabe, propriile abilități, capacități, și cunoștințe, oferindu-vă astfel o nouă percepție asupra abilităților pe care le puteți dezvolta și folosi, pentru a performa în viața de zi cu zi. De asemenea, aflând mai multe despre prejudecăți în general, dar și despre prejudecăți dvs. și modul subiectiv în care priviți lucrurile din jur, veți putea aborda dintr-o perspectivă diferită punctele de

vedere ale altor persoane, care sunt în contradicție cu opiniile dvs. Luarea în considerare a acestora vă va ajuta să vă dezvoltați și să vă deschideți mintea către noi moduri de a gândi, oferindu-vă soluții diferite. Este foarte important, totodată să accesați și să apelați la cât mai multe surse de informare, cum ar fi cărți, lucrări sau articole despre anumite abilități pe care ați dori să le îmbunătățiți (sau să aflați cât mai multe informații despre ce înseamnă de fapt, gândirea critică).^{12,14}

- o **Luați inițiativa de a rezolva probleme!**

Atunci când vă confrunțați cu o situație dificilă sau cu o problemă este foarte important să vă faceți timp pentru a reflecta și a vă gândi la aceasta. Presupunând că dispuneți de timpul necesar, este important să analizați modul în care puteți găsi o soluție sau atunci când vă confrunțați cu o posibilă problemă, să reflectați și să găsiți o modalitate de rezolvare a acesteia, luând în considerare diverse perspective și interpretări ale acesteia. Acest proces de rezolvare a problemelor necesită o abordare detaliată care constă în analizarea datelor și punerea în practică a altor abilități, cum ar fi gândirea creativă, proiectarea și planificarea, precum și implementarea unor strategii de genul brainstorming sau cercetare pentru a dobândi noi informații. Accesarea surselor de informație de încredere și susținerea punctelor de vedere, încercarea de a analiza în mod obiectiv o situație pentru obținerea unei soluții corecte pot deveni obiceiuri pozitive, care contribuie la dezvoltarea procesului de învățare și aplicare a gândirii critice.^{14,15}

- o **Antrenați-vă creierul!**

Gândirea critică poate fi îmbunătățită prin jocuri de cuvinte, puzzle-uri, diverse activități distractive, precum și alte exerciții mentale care dezvoltă atenția, concentrarea și abilitățile de rezolvare a problemelor. Acest gen de activități sunt caracterizate ca fiind generatoare de un stres minim, antrenând concentrarea, flexibilitatea cognitivă, capacitatea mentală și controlul. Printre aceste activități se pot număra puzzle-uri logice, ghicitori, șah, solitaire sau cuvinte încrucișate.^{14,16}

4. RESURSE SUPLIMENTARE

În această secțiune, oferim resurse suplimentare pe care le puteți folosi pentru a aprofunda cunoștințele legate de modul:

- Relația dintre scriere și gândire – [Jordan Peterson - The Best Way To Learn Critical Thinking](#)
- Programe de educație cu discipline multiple și percepția studenților asupra gândirii critice – [Teun J. Dekker - Teaching critical thinking through engagement with multiplicity](#)

5. BIBLIOGRAFIE

1. JobTestPrep (2021), "Watson Glaser Test Practice - All 5 Sections Fully Explained" (Youtube video). Consultat în septembrie și octombrie 2022 la: <https://www.youtube.com/watch?v=zGenhWw-ebA>.
2. Hitchcock, David (2018), "Critical Thinking", Stanford Encyclopedia of Philosophy. Consultat în septembrie și octombrie 2022 la: <https://plato.stanford.edu/entries/critical-thinking/#ProcThinCrit>.
3. List, John A. (2021), "Enhancing Critical Thinking Skill Formation: Getting Fast Thinkers to Slow Down". Consultat la: <https://www.pearson.com/content/dam/one-dot-com/one-dot-com/us/en/files/Enhancing-Critical-Thinking-Skill-Formation.pdf>.
4. Dekker, Teun J. (2020), "Teaching critical thinking through engagement with multiplicity", Thinking Skills and Creativity 37. Consultat la: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1871187120301759>.
5. Cherry, Kendra (2020), "What Is Cognitive Bias?". Consultat în octombrie 2022 la: <https://www.verywellmind.com/what-is-a-cognitive-bias-2794963>.
6. Oliveira, Sara (2022), "How to develop the 7 skills of critical thinking". Consultat în octombrie 2022 la: <https://www.brightconceptconsulting.com/en/blog/leadership/how-to-develop-the-7-skills-of-critical-thinking>.
7. Armstrong, Patricia (2010), "Bloom's Taxonomy", Vanderbilt University Center for Teaching. Consultat în octombrie 2022 la: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/blooms-taxonomy/>.
8. Simplilearn (2021), "Bloom's Taxonomy In 5 Minutes | Bloom's Taxonomy Explained | What Is Bloom's Taxonomy? | Simplilearn" (Youtube video). Consultat în octombrie 2022 la: <https://www.youtube.com/watch?v=NjOa6l4GFJA>.
9. Brunt, Barbara A. (2005), "Models, Measurement, and Strategies in Developing Critical-Thinking Skills", The Journal of Continuing Education in Nursing. Consultat la: <https://www.researchgate.net/publication/7397975>.

10. Jones, Jo M. and R. Dale Safrit (1994), "Developing critical thinking skills in adult learners through innovative distance learning" (Conference paper). Consultat la: <https://eric.ed.gov/?id=ED373159>.
11. ICALTEFL (2021), "Action Mazes in TEFL". Consultat în octombrie 2022 la: https://icaltefl.com/action-mazes-in-tefl/?doing_wp_cron=1665755488.8086071014404296875000.
12. Bouygues, Helen Lee (2019), "3 Simple Habits to Improve Your Critical Thinking", Harvard Business Review. Consultat în octombrie 2022 la: <https://hbr.org/2019/05/3-simple-habits-to-improve-your-critical-thinking>.
13. Westbrook, Carolyn (2014), "Teaching critical thinking using Bloom's Taxonomy", Cambridge, World of better learning. Consultat în octombrie 2022 la: <https://www.cambridge.org/elt/blog/2014/04/18/teaching-critical-thinking-using-blooms-taxonomy/>.
14. Get Ahead by LinkedIn News (2022), "What Are Critical Thinking Skills and How to Improve Them", LinkedIn. Consultat în noiembrie 2022 la: <https://www.linkedin.com/pulse/what-critical-thinking-skills-how-improve-them-/>.
15. Doyle, Alison (2020), "What Are Problem-Solving Skills?", The Balance. Consultat în ianuarie 2023 la: <https://www.thebalancemoney.com/problem-solving-skills-with-examples-2063764>.
16. Tayim, Fadi M. (2022), "Wordle And Other Games a 'Mental Jog' For Your Brain", Premier Health Now. Consultat în ianuarie 2023 la: <https://www.premierhealth.com/your-health/articles/healthnow/wordle-and-other-games-a-mental-jog-for-your-brain>.

Resurse pentru imagini:

- <https://www.flaticon.com/>
- <https://pixabay.com/>